

GLOBALNA RZECZYWISTOŚĆ TO WYZWANIE

Projekt okładki: Aleksandra Miciak
Skład: Aleksandra Miciak

Publikacja *Globalna rzeczywistość to wyzwanie* powstała w ramach projektu „Inkubator Edukacji Globalnej dla szkół ponadgimnazjalnych Dolnego Śląska” realizowanego przez Chrześcijańską Służbę Charytatywną i współfinansowanego w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP w 2013 r.

SPIS TREŚCI

GLOBALNA RZECZYWISTOŚĆ TO WYZWANIE	4
TAK DALEKO, A TAK BLISKO	8
– wywiad z Piotrem Gawłem, trenerem edukacji globalnej	
PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK	10
– inicjatywy edukacyjne realizowane podczas Tygodnia Edukacji Globalnej 2013 w ramach naszego projektu „Inkubator Edukacji Globalnej dla szkół ponadgimnazjalnych Dolnego Śląska ”	
SCENARIUSZE ZAJĘĆ Z ZAKRESU EDUKACJI GLOBALNEJ	13
Globalne współzależności	13
Dostęp do wody	19
Dostęp do edukacji jako jedno z podstawowych praw człowieka	23

© Monika Nowacka

GLOBALNA RZECZYWISTOŚĆ TO WYZWANIE

EDUKACJA GLOBALNA

Jednym z celów edukacji globalnej jest uświadamianie, jak wielki wpływ mamy na to, co dzieje się w innej części świata. W rzeczywistości globalnej wioski, społeczeństwie informacyjnym i demokratycznym dysponujemy wieloma narzędziami pomocnymi w tym, aby działać pozytywnie – nie tylko na nasze podwórko, ale i na resztę globu. Powstaje jednak pytanie, w jakim stopniu zdajemy sobie z tego sprawę i na ile przyjmujemy związaną z tym odpowiedzialność. Właśnie dlatego, aby informować o globalnych współzależnościach, angażujemy się w działania dotyczące edukacji globalnej.

MŁODE POKOLENIE TRENEREK EDUKACJI GLOBALNEJ DZIECI I NASTOLATKÓW ZE SPECJALNYMI POTRZEBAMI EDUKACYJNYMI

Edukacja globalna, mająca na celu stworzenie lepszego i bardziej sprawiedliwego świata, musi być dostępna dla wszystkich bez wyjątku. Jej nieobecność lub niedostosowanie do osób ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi zaprzecza podstawowym celom, które jej przyświecają – m.in. zapobieganiu dyskryminacji. Dlatego zorganizowaliśmy Interdyscyplinarną Letnią Szkołę Edukacji Glo-

balnej. Jej słuchaczki – studentki i absolwentki psychologii bądź pedagogiki przygotowującej do pracy z osobami ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi – poszerzyły swoją wiedzę z zakresu samej edukacji globalnej, ale i jej nauczania. W Tygodniu Edukacji Globalnej zrealizowały one własną inicjatywę edukacyjną opartą na autorskim scenariuszu zajęć i skierowaną do wybranej grupy dzieci i nastolatków ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi, m.in. niesłyszących i słabosłyszących, ze specyficznymi trudnościami w uczeniu się czy zagrożonych niedostosowaniem społecznym. Uczestniczki projektu przygotują też materiały edukacyjne, które zostaną zamieszczone w pierwszej w Polsce recenzowanej publikacji pod redakcją zawierającej narzędzia do nauczania edukacji globalnej dzieci i młodzieży ze specjalnymi potrzebami edukacyjnymi. Publikacja ta zostanie rozpowszechniona m.in. wśród uczelni pedagogicznych w Polsce, kuratoriów oświaty i ośrodków doskonalenia nauczycieli, a także zamieszczona na naszej stronie www.chsch.pl

Na zdj. słuchaczki Interdyscyplinarnej Letniej Szkoły Edukacji Globalnej oraz trenerki i trener .

INKUBATOR DZIAŁAŃ NA RZECZ SPRAWIEDLIWEGO ŚWIATA

Celem naszego projektu „Inkubator Edukacji Globalnej dla szkół ponadgimnazjalnych Dolnego Śląska” było zwiększenie wiedzy o globalnych współzależnościach, złożoności i różnorodności kulturowej świata wśród nauczycieli i uczniów oraz zmotywowanie ich do podjęcia działań na rzecz jego bardziej sprawiedliwego i zrównoważonego rozwoju, także poprzez zmianę nawyków czy dokonywanie bardziej świadomych wyborów w codziennym życiu. W 10 szkołach województwa dolnośląskiego zawiązaliśmy zespoły składające się z nauczycieli i nauczycielek oraz uczniów i uczennic właśnie, które najpierw uczestniczyły w warsztatach z trenerem, a potem, w Tygodniu Edukacji Globalnej zorganizowały inicjatywy dotyczące edukacji globalnej skierowane do społeczności szkolnych.

GLOBALNA ODPOWIEDZIALNOŚĆ WIEDZIE DO SERCA AFRYKI

Dla nas przejawem globalnej odpowiedzialności jest również angażowanie się w pomoc rozwojową. Dlatego od 2010 roku pracujemy w sercu Afryki – w Rwandzie. Wyposażając szkoły w podjazdy dla wózków inwalidzkich, materiały do nauki języka Braille’a i dotykowe pomoce dydaktyczne oraz prowadząc szkolenia dla nauczycieli i nauczycielek z podstaw tyflopädagogiki, zwiększyliśmy faktyczny dostęp do edukacji dzieci niepełnosprawnych ruchowo, niewidomych i słabowidzących. Budując toalety w szkołach oraz gospodarstwach domowych osób zakażony wirusem HIV lub chorych AIDS, instalując proste urządzenia do mycia rąk i ucząc właściwych nawyków higienicznych, chronimy zdrowie i życie tysięcy Rwandyjczyków.

Pierre jest niewidomy od urodzenia. W zwykłej, rwandyjskiej szkole podstawowej, do której chodził, nikt nie znał języka Braille’a. Przez to Pierre – z powodu swojej niepełnoprawności – na matematyce nie był w stanie rozwiązać żadnego równania, a na języku ojczystym – napisać ani jednego zdania. Dzięki naszemu projektowi „Uczmy niewidome dzieci” otrzymał specjalne tabliczki i papier do pisania językiem Braille’a, a kalkulator mówiący po angielsku pomaga mu w matematyce.

Wszystkie wspomniane projekty były współfinansowane w ramach programu polskiej współpracy rozwojowej Ministerstwa Spraw Zagranicznych RP.

Po zbudowaniu podjazdów dla wózków inwalidzkich nastąpił wzrost zgłoszeń dzieci niepełnosprawnych do szkół. Rozmowy z dyrektorami tych placówek potwierdziły, że dzieci te widziały podjazdy jako jeden z najważniejszych argumentów, aby zapisać się do szkoły.

Jesteśmy ogólnopolską organizacją pożytku publicznego. Naszą misją jest pomoc ludziom, aby mogli rozwijać się, żyć godnie i szczęśliwie. Realizujemy projekty z zakresu pomocy osobom ubogim, promocji zdrowia, wyrównywania szans edukacyjnych dzieci i młodzieży, pomocy rozwojowej i edukacji globalnej. Pomagaj z nami na Facebooku!

Proste konstrukcje sanitarne do mycia rąk (tzw. tippy-taps), dostosowane do warunków szkolnych. W warunkach tropikalnych odpowiednia higiena chroni przed śmiertelnymi biegunkami czy inwazjami pasożytów.

TAK DALEKO, A TAK BLISKO

Prezentujemy wywiad z Piotrem Gawłem, głównym trenerem naszego projektu „Inkubator Edukacji Globalnej dla szkół ponadgimnazjalnych Dolnego Śląska”.

Red.: „Edukacja globalna” to sformułowanie, które słyszymy coraz częściej i zazwyczaj w mniejszym lub większym stopniu je rozumiemy. Jednak gdy ktoś poprosi nas, by zdefiniować ten termin lub podać jakieś jego praktyczne zastosowanie, wtedy często pojawia się problem. Zatem, czym w istocie jest edukacja globalna?

Piotr Gawel: – Edukacja globalna to nauka o współzależnościach globalnych, różnorodności kulturowej i współodpowiedzialności. Edukacja globalna to edukacja obywatelska, o której kiedyś dużo mówiliśmy i wciąż mówimy w kontekście Polski, później Unii Europejskiej, z tą różnicą, że w przypadku edukacji globalnej mówimy o nas, jako odpowiedzialnych i świadomych obywatelach świata. Jej głównym celem jest przygotowanie nas do bycia odpowiedzialnym i świadomym obywatelem/-ką świata. Dzięki temu wspólnie będziemy mogli stawić czoła wyzwaniom, jakie stoją przed mieszkańcami i mieszkańkami naszego globu.

Red. – Co to oznacza w praktyce?

P.G. – Żyjemy w systemie pewnych powiązań społecznych, kulturowych czy ekonomicznych i jeśli zdajemy sobie z nich sprawę, możemy wpływać na rzeczywistość wokół nas. To, co zrobimy, może wywołać efekt kuli śnieżnej. Np. jeśli wiemy, że dana firma, posiadająca swoje fabryki w Tajlandii, nie przestrzega praw swoich pracowników, jako konsumenci możemy mieć wpływ na jej politykę. To, jakie rzeczy kupujemy, ma również wpływ na sytuację w innych rejonach świata.

– Wynika z tego, że zdobywanie wiedzy o otaczają-

– WYWIAD Z PIOTREM GAWŁEM

cym nas świecie, o istniejących w nim współzależnościach jest bardzo ważne...

– Tak. Np. do produkcji zwykłego telefonu komórkowego potrzebne są metale takie jak niob i tantal, które uzyskiwane są dzięki wydobyciu koltanu w Demokratycznej Republice Konga. Pytanie – czy wiemy, skąd one pochodzą i w jaki sposób są wydobywane? Z edukacją globalną wiąże się odpowiedzialność za nasze decyzje, w tym decyzje konsumenckie. To także świadomość, jakie konsekwencje niosą za sobą nasze codzienne wybory, zachowania czy nasze nawyki. Wiedza jest podstawą dalszych działań i zmian naszych zachowań i postaw.

– Jest Pan głównym trenerem projektu „Inkubator Edukacji Globalnej dla szkół ponadgimnazjalnych Dolnego Śląska”, skierowanego do nauczycieli i nauczycielek oraz uczniów i uczennic. Jakie może Pan podać przykłady dobrych praktyk z zakresu nauczania edukacji globalnej?

– Każdy projekt zrealizowany zgodnie z *Kodeksem w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa* jest ważny, bo zwraca uwagę na istotne kwestie, które często są pomijane w naszych mediach i o których często nie słyszymy. W realizowanych projektach ważne jest dla mnie działanie i świadomość tego, jak moje codzienne wybory wpływają na życie innych. Dlatego tak ważne jest uświadamianie naszego społeczeństwa, a później wspólne działanie. Dobrym przykładem działania była np. reakcja jednej ze szkół biorących udział w projekcie „Inkubator Edukacji Globalnej (...)”. Uczniowie i uczennice zmienili swój zaplanowany program, który mieli przygotować w ramach projektu, i postanowili zorganizować kiermasz na rzecz Filipin, dotkniętych niedawno kataklizmem. Warto brać z nich przykład i reagować na problemy. Na świecie każdego miesiąca dochodzi do wielu kataklizmów, o których często nawet nie wiemy. Dlatego tak ważne jest to, by szybko informować, reagować i pomagać.

– Wspomniał pan o kodeksie etycznym. Jakie jest jego znaczenie w kontekście edukacji globalnej?

– Z edukacją globalną wiąże się szacunek dla drugiego człowieka. Może wydawać się, że to oczywiste, ale jeśli przyjrzymy się bliżej temu, jak mówimy, piszemy i przedstawiamy mieszkańców i mieszkanki krajów globalnego Południa, sprawa nie jest już taka prosta. Dlatego organizacje pozarządowe działające w dziedzinie pomocy humanitarnej, pomocy rozwojowej stworzyły *Kodeks w sprawie obrazów i wiadomości dotyczących krajów Południa*. Mówi on o tym, w jaki sposób informować o wyzwaniach, z jakimi boryka się świat, a w szczególności mieszkańcy i mieszkanki globalnego Południa, by zachować przy tym pełen szacunek i zasadę równości wszystkich ludzi. Jeżeli pokazujemy zdjęcie ukazujące jakiś problem, opiszmy miejsce, czas i osoby znajdujące się na zdjęciu. Starajmy się, by wszystkie dane były jak najbardziej aktualne. Wyobraźmy sobie np. zdjęcie prezentujące Polaków w strojach ludowych oraz kogoś, kto przedstawia je z sugestią, że jest to codzienny stój przeciętnego Polaka. Jak byśmy się czuli? Kiedy informujemy o takich problemach jak głód, brak dostępu do wody etc. w krajach globalnego Południa, zadajmy sobie pytanie, czy ja chciałbym być pokazany w danej sytuacji. Ważne jest to, by przedstawić problem w jak najszerszym kontekście, opisując jego przyczyny, sytuację obecną i potencjalne skutki. Pokażmy cały problem, a nie tylko jego fragment.

– Z tego wynika, że powinniśmy strzec się stereotypów, bo te w istocie przeszkadzają w zrozumieniu innych, a co za tym idzie, uniemożliwiają skuteczną pomoc dla nich.

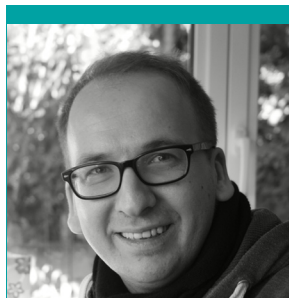
– Tak, ważne jest to, by nie wzmacniać stereotypów. Czasami bywa to trudne, ale przy naszym zaangażowaniu i trosce o to, by nasz przekaz był jak najbardziej wiarygodny i rzetelny, możemy ich uniknąć. O wielu problemach i wyzwaniach, z jakim boryka się świat, możemy mówić z szacunkiem, nie naruszając godności drugiego człowieka.

– Jakie konkretne działania doradzić komuś, kto zdał sobie sprawę z globalnych współzależności i jednocześnie chciałby zrobić coś dobrego dla świata?

– Myślę, że wszystko zaczyna się od wiedzy. Dlatego tak ważne jest informowanie innych o wyzwaniach, problemach, z jakimi boryka się świat. Jeśli widzimy jakiś problem, na początek poinformujmy innych (choćby przez Facebooka), zachęćmy do działania. Pierwszy krok to przezwyciężenie obojętności. Obecnie jest wiele organizacji zajmujących się takimi kwestiami, jak problem braku dostępu do czystej wody pitnej, żywności czy edukacji. Myślę, że najlepiej jest się do nich przyłączyć i działać razem. Wspólnie możemy sprawić, że będzie żyło nam się lepiej, niezależnie od tego, gdzie mieszkamy.

– Dziękuję za rozmowę.

Rozmawiał: Andrzej Wierzychowski

PIOTR GAWEŁ – animator kultury, trener. Ukończył liczne kursy i szkolenia specjalistyczne z zakresu pracy z młodzieżą i edukacji globalnej. Współpracuje z wieloma organizacjami w Polsce i Europie (PAH, SIETAR, Together Polska i inne). Zajmuje się głównie międzykulturowością i warsztatami umiejętności

społecznych. Koordynował szereg projektów edukacyjnych dla młodzieży, m.in. „Wirtualna klasa – polsko-palestyńskie dialogi kulturalne”, i dla dorosłych – „Rozważnie o rozwoju – seminarium dla nauczycieli z Polski i Niemiec”. Interesuje się zagadnieniami tolerancji oraz praw człowieka.

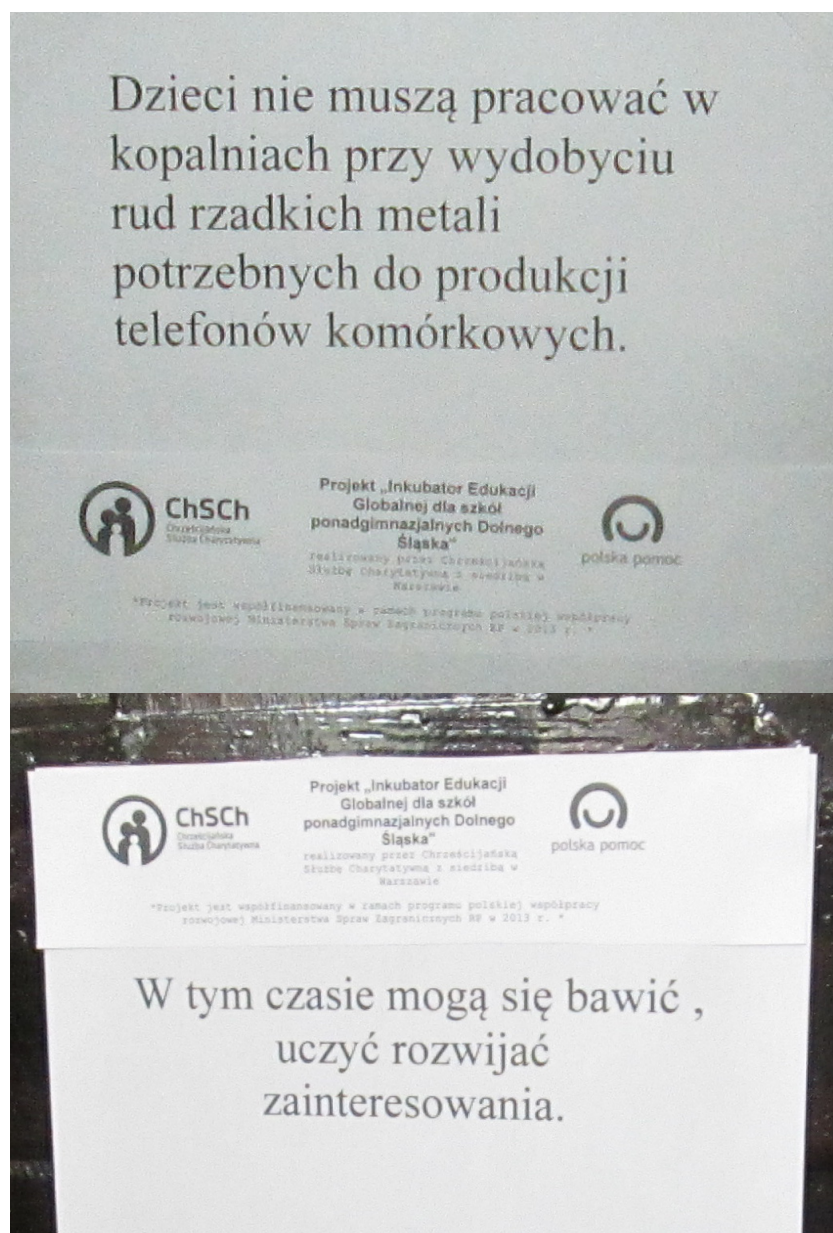
PRZYKŁADY DOBRYCH PRAKTYK

– INICJATYWY EDUKACYJNE REALIZOWANE PODCZAS TYGODNIA EDUKACJI GLOBALNEJ 2013 W RAMACH NASZEGO PROJEKTU „INKUBATOR EDUKACJI GLOBALNEJ DLA SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH DOLNEGO ŚLĄSKA”

JAK NASZE CODZIENNE WYBORY WPLYWAJĄ NA ŚWIAT

„Do produkcji telefonów potrzebne są rudy rzadkich metali. Rudy te wydobywane są m.in. w Kongo przez dzieci pracujące w kopalniach. To ciężka i niebezpieczna praca: – ponad siły, – słabo opłacana, – w trudnych warunkach, – po wiele godzin dziennie. Kupując kolejny nowy telefon, przyczyniasz się do tego, że ci młodzi ludzie wielokrotnie narażają swoje życie oraz zaniedbują edukację (...). Nie kupując (...) telefonu, masz wpływ na los młodych ludzi z krajów (...) [Globalnego] Południa” – to fragment jednego z wielu materiałów przygotowanych podczas Tygodnia Edukacji Globalnej w Powiatowym Zespole Szkół nr 1 w Trzebnicy.

Realizatorzy i realizatorki inicjatywy edukacyjnej w Trzebnicy przeprowadzili kiermasz przygotowanych przez uczniów i uczennice ciast, z którego dochód został przeznaczony dla dotkniętych kataklizmem Filipin. Zaprojektowali też m.in. plakat informujący o tym, co dokładnie może działać nasza pomoc dla Filipin, oraz ulotkę „Dzisiaj zmienilem świat” – o tym, że nasze codzienne decyzje mogą powodować zmiany w świecie. Ponadto uczestnicy i uczestniczki projektu zorganizowali „łańcuchy przyczynowo-skutkowe” – rodzaj „gry w podchody”, podczas której kartki zawieszane w różnych miejscach w szkole uświadamiały czytającemu globalne skutki jego codziennych wyborów i kierowały do następnych wiadomości zamieszczonych na kolejnych kartkach.

„Łańcuchy przyczynowo-skutkowe” – rodzaj „gry w podchody”

„PODZIEL SIĘ KANAPKĄ” W WAŁBRZYCHU

Młodzież Zespołu Szkół nr 5 w Wałbrzychu przygotowała z okazji Tygodnia Edukacji Globalnej akcję „Podziel się kanapką”. Była ona częścią inicjatywy przeciwdziałającej marnowaniu żywności.

Do akcji włączyły się również inne wałbrzyskie szkoły. W ciągu kilku przerw specjalnie przygotowane kosze wypełniły się kanapkami, które następnie zostały zawieszono do noclegowni dla osób bezdomnych.

– Zebrane kanapki były symbolami serca, które młodzież wyciągnęła w kierunku mieszkańców noclegowni – mówi Natasza Grabińska, nauczycielka, uczestniczka projektu „Inkubator Edukacji Globalnej dla szkół ponadgimnazjalnych Dolnego Śląska”.

Ponadto uczniowie i uczennice przygotowali prezentację multimedialną na temat problemu głodu w krajach Globalnego Południa, która została przedstawiona wśród uczniów zespołu szkół oraz w kilku klasach wałbrzyskich gimnazjów.

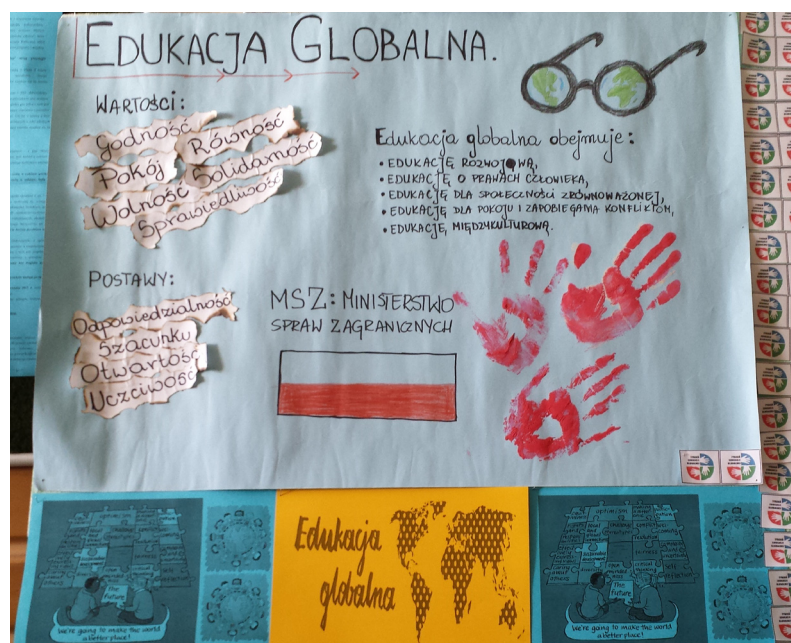
– Najdłużej pozostaną mi w pamięci obrazy klęsk, głodu i nieszczęścia ludzi zamieszkujących kraje globalnego Południa, zaś najbardziej zdziwiła mnie informacja dotycząca ilości wody, jaką zużywa się do produkcji hamburgerów – mówi Sebastian Stanek, jeden z młodych uczestników projektu.

– Dzięki inicjatywie nauczyłam się współpracować w grupie i tym samym realizować najbardziej szalone pomysły – dodaje uczestniczka Paulina Kowzowicz.

POLKOWICE: OTWORZYLI SZEROKO OCZY!

Tydzień filmowy pod hasłem „Otwórz szeroko oczy” to inicjatywa edukacyjna zrealizowana przez młodzież z Zespołu Szkół im. Narodów Zjednoczonej Europy w Polkowicach. W jej trakcie wiele uczennic i uczniów dowiedziało się, czym jest edukacja globalna oraz jakie wartości leżą u jej podstaw.

W ramach akcji w szkolnym centrum multimedialnym odbyły się projekcje filmowe dla ośmiu klas. W trakcie godzin wychowawczych uczennice i uczniowie mogli obejrzeć jeden z dwóch filmów dokumentalnych: *My kupujemy, kto płaci*, przedstawiający temat etyki w przemyśle odzieżowym, oraz *Kryzys pod kontrolą* o walce ze światową epidemią HIV i AIDS na przykładzie Ukrainy i Zambii.

– Ponadto uczniowie i uczennice pracowali w kilku grupach projektowych, przygotowując m.in. informacje dla wychowawców i wychowawczyń klas o filmach, które prezentują zagadnienia dotyczące edukacji globalnej – mówi nauczycielka Bożena Dudziak, uczestniczka projektu. – W grupach projektowych powstały także plakaty przedstawiające zagadnienia związane z edukacją globalną oraz audycja, która zostanie zamieszczona na stronie internetowej szkoły. Świadomość na temat tego, czym zajmuje się edukacja globalna, jest niska zarówno wśród młodzieży jak i dorosłych. Myślę, że trzeba częściej podejmować tę tematykę – podsumowuje.

SCENARIUSZE ZAJĘĆ Z ZAKRESU EDUKACJI GLOBALNEJ

SCENARIUSZ NR 1: GLOBALNE WSPÓLZALEŻNOŚCI

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
		<p>Przed warsztatem przygotuj salę. Ustaw krzesła w kręgu, dzięki czemu wszyscy będą się widzieli. Najlepiej jeśli grupa liczy maks. 20 osób. Pamiętaj, aby przed warsztatem przygotować wszystkie potrzebne materiały. Prześledź kolumnę potrzebne materiały i upewnij się, czy masz wszystko, co jest konieczne do przeprowadzenia warsztatu. Nie przejmuj się, jeśli okaże się, że czegoś nie wiesz. Nikt nie jest omnibusem. Jeśli nie znasz odpowiedzi na zadane podczas warsztatu pytanie, nie staraj się za wszelką cenę powiedzieć cokolwiek. Wyjaśnij, że sprawdzisz lub upewnisz się i dasz odpowiedź później. Postaraj się, aby te zajęcia były przeprowadzone w miłej atmosferze. To zachęci uczestników i uczestniczki do dalszej pracy i zgłębiania wiedzy.</p>	<p>Stworzenie komfortowych warunków i atmosfery dla siebie oraz uczestników i uczestniczek warsztatu; przygotowanie i zebranie w jednym miejscu wszystkich potrzebnych materiałów.</p>	<p>Krzesła do siedzenia w kręgu.</p>
9.00-9.05	5'	<p>WPROWADZENIE Przywitanie uczestników i uczestniczek Przedstawienie się prowadzących Przedstawienie celu szkolenia: poznanie podstawowych informacji z zakresu edukacji globalnej: – współzależności globalnych związanych z codziennym życiem – różnic i podobieństw między Globalnym Południem a Globalną Północą – określenie swojego stanowiska wobec opisywanej sytuacji – wprowadzenie do tematu dostępu do wody. Przedstawienie programu szkolenia Sprawy organizacyjne: Pracujemy w godz. od... do... itp.</p>	<p>Poznanie przez uczestników i uczestniczki celu i programu szkolenia.</p>	<p>Flipchart, markery</p>
9.05-9.15	10'	<p>Zasady pracy na szkoleniu Ustal reguły obowiązujące podczas warsztatu. Kontrakt służy zapewnieniu warunków do efektywnej współpracy, osiągnięcia celów szkolenia. Możesz wprowadzić zasady wypracowane z grupą, jednak aby przyspieszyć proces decyzyjny, możesz również od razu zaproponować kilka reguł, które pozwolą wam efektywniej pracować.</p>	<p>Zadbanie o jasne zasady współpracy i efektywność podczas szkolenia.</p>	<p>Flipchart, marker.</p>

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
		<p>Sugerowane zasady :</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Nie oceniamy osoby – możemy polemizować z jej poglądami, opiniami, ale nie oceniamy jej. 2. Zwracamy się bezpośrednio do osoby, do której mówimy. 3. Komunikaty „ja” – mówimy za siebie, np. „Złoszczę się, ponieważ...”, „Nie lubię, kiedy...” 4. Wyciszamy telefony komórkowe. 5. Jedna osoba mówi, reszta słucha. <p>Gdy już przedstawiś grupie reguły, zapytaj, czy chciałyby jakieś dodać. Następnie wszyscy muszą się zgodzić na wymienione powyżej zasady.</p> <p>Uwaga: Pamiętaj! Każdy z uczestników i uczestniczek powinien indywidualnie wyrazić zgodę na przedstawione reguły; może to być podpis bądź podniesienie ręki.</p>		
9.15-9.30	15'	<p>Poproś uczestników i uczestniczki o przedstawienie się według następującego schematu: <i>Mam na imię... Na warsztatach chciałbym/-abym... Opowiem Wam o sobie coś, czego o mnie jeszcze nie wiecie...</i> (w tym momencie osoba biorąca udział w szkoleniu powinna podać jakąś ciekawostkę na swój temat; coś, czego inni o niej nie wiedzą i nawet się nie spodziewają). Uczestnicy i uczestniczki zapisują swoje imię na taśmie i przyklejają w widocznym miejscu na swoim ubraniu.</p> <p>Gra na rozgrzewkę: „ZIP-ZAP” Uczestnicy i uczestniczki stoją w kręgu. Jedna osoba stoi w środku i do wybranej osoby kieruje komunikat: „ZIP”, „ZAP” lub „ZIP-ZAP”. Komunikaty te wywołują określone zmiany w grupie: na „ZIP” wskazana osoba musi podać imię koleżanki lub kolegi po swojej prawej stronie; gdy usłyszy „ZAP” – po lewej stronie, a gdy padnie „ZIP-ZAP”, wszyscy zamieniają się miejscami. Osoba w środku jest zastępowana każdorazowo przez osobę z grupy, która pomyli imię, stronę (np. na „ZIP” powie imię osoby stojącej po lewej, a nie po prawej stronie), zastanawia się za długo lub jako ostatnia znalazła nowe miejsce po komunikacie: „ZIP-ZAP”.</p>	Zapoznanie się z uczestnikami i uczestniczkami, rozgrzewka, integracja.	Taśma malarska lub plakietki dla uczestników i uczestniczek.
9.25-9.45	20'	<p>CZĘŚĆ WŁAŚCIWA Burza mózgów na temat edukacji globalnej Uczestnicy i uczestniczki mówią, z czym kojarzy im się edukacja globalna, czym wg nich jest (przy tej metodzie pamiętaj, aby unikać oceniania pomysłów, a pozwolić na swobodne wypowiedzenie wszystkich skojarzeń). Swoje pomysły zapisują na karteczkach samoprzylepnych i przyklejają do flipcharta postawionego na środku sali – w ten sposób tworzy się „wizja” edukacji globalnej uczestników i uczestniczek,</p>	Poznanie podstawowych zagadnień z zakresu edukacji globalnej.	Flipchart, karteczki samoprzylepne, definicja edukacji globalnej (zał. 1).

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
		do której będziesz odnosić się w dalszych częściach warsztatu, mówiąc o tym, czym edukacja globalna jest, a czym nie jest i dlaczego. Poproś jedną osobę o odczytanie wszystkich skojarzeń na głos, w 2-3 zdaniach podsumuj je, a potem przedstaw oficjalną, obowiązującą wersję definicji edukacji globalnej (zał. 1).		
9.45-10.05	20'	<p>„Barometr” Przedstawiasz stwierdzenia odnośnie do wpływu jednostki na sytuację na świecie, a uczestnicy i uczestniczki mają ustawić się na wyobrażonej skali barometru adekwatnie do swojego zdania (jeden koniec skali to 100% = <i>Zgadzam się</i>, a drugi to 0% = <i>Zupełnie się nie zgadzam</i>). Po każdym ustawieniu następuje dyskusja w grupie. Stwierdzenia: 1. <i>Uważam, że mam wpływ na to, jak wygląda świat.</i> 2. <i>Moje codzienne wybory mają wpływ na to, jak wygląda życie innych ludzi na innych kontynentach.</i> 3. <i>Wierzę, że wiedza o globalnych współzależnościach jest podstawą zmiany zachowań ludzi.</i> Uwaga: Warto zaznaczyć, że nie ma tu złych i dobrych odpowiedzi; że chodzi jedynie o przedstawienie swoich poglądów i możliwość dyskusji.</p>	Wprowadzenie w tematykę, zapoznanie się z poglądami uczestników i uczestniczek, wzbudzenie dyskusji.	Dwie kartki z opisem jak na skali: 100% oraz 0% lub stwierdzeniami: <i>Zgadzam się</i> , <i>Zupełnie się nie zgadzam</i> .
10.05-10.45	40'	<p>Łańcuch zależności Dzielisz uczestników i uczestniczki na dwa zespoły (w grupach powyżej 10 osób). Jeden zespół rysuje na szarym arkuszu konturową mapę świata, a drugi dostaje fragmenty tekstu <i>Siatka globalnych współzależności</i> (zał. 2) i układa przedstawioną tam historię w porządku logicznym, tworząc jednocześnie siatkę ze sznurka (każda osoba rzuca sznurek do następnej, która ma dalszy ciąg historii, a ta go łapie). Uczestnicy i uczestniczki przyklejają taśmą malarską tę siatkę razem z fragmentami tekstu na wykonanej na szarym arkuszu konturowej mapie świata – w miejscach, które zostały wymienione w historii. Następnie tę siatkę ze sznurka odnosisz do sieci globalnych współzależności i omawiasz występujące w historii zjawiska (transport, emisja CO₂, ekologia, prawa pracownicze, zużycie wody, suwerenność żywnościowa, zawłaszczanie ziemi, monokultury, ceny). Następnie razem z grupą zastanawiasz się, w których miejscach siatka mogłaby zostać przerwana (np. czy jeansy mogłyby być wykonywane z jakiegoś surowca polskiego zamiast z bawełny – moderujesz dyskusję). Jeśli takie są, uczestnicy i uczestniczki przecinają je nożyczkami.</p>	Wprowadzenie do zagadnienia globalnych współzależności.	Sznurek, szary arkusz, taśma malarska, nożyczki, tekst <i>Siatka globalnych współzależności</i> (zał. 2).
10.45-10.55	10'	Przerwa		

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
10.55-11.15	20'	<p>„Moje globalne śniadanie” Zadaniem każdej osoby jest przypomnienie sobie wszystkiego, co zjadła na śniadanie. Patrząc na listę towarów, jakie importuje Polska, sprawdź, jakie produkty z tych, które jemy, musiały zostać przywiezione z innego kraju (np. kawa), a które mogły zostać dostarczone z innego kraju (mięso, mleko, owoce, warzywa). Następnie każdy uczestnik i uczestniczka zamalowuje na mapie kraj, z którego mógł przyjechać produkt, który zjadł/-a w ciągu ostatnich 24 godzin.</p> <p>Uwaga: Częstym krajem pochodzenia produktów zjedzonych przez uczestników i uczestniczki podczas śniadania może okazać się właśnie Polska. Twoim zadaniem jest wyjaśnienie im, że nie oznacza to, że dany produkt w całości pochodzi z Polski – być może był tam tylko pakowany.</p> <p>Wszyscy uczestnicy i uczestniczki pokazują swoje konturowe mapy polityczne świata z zamalowanymi krajami. Pytasz ich o wnioski, jakie im się nasuwają, gdy patrzą na te mapy.</p> <p>Podsumowanie: <i>Ludzie na całym świecie od siebie zależą. Nasze codzienne wybory konsumenckie wpływają na życie mieszkańców i mieszanek nawet innych kontynentów. To, czy w odległym Ekwadorze albo Indiach jest susza bądź konflikt zbrojny, może pośrednio mieć wpływ na ceny produktów, które kupujemy. Warto, abyśmy czytali etykiety produktów i sprawdzali, skąd pochodzą artykuły, które kupujemy.</i> Możesz opowiedzieć także o kwestii fair trade.</p>	<p>Ukazywanie globalnych współzależności cd.</p>	<p>Konturowa mapa polityczna świata w formacie A4 dla każdego/-ej uczestnika/-czki, flamastry.</p>
11.15-11.30	15'	<p>Siatka powiązań Prosisz uczestników i uczestniczki, aby wybrali dwie osoby z grupy. Mają to zrobić w taki sposób, by wybrane przez nie osoby nie zorientowały się. Następnie prosisz wszystkich, by ustawili się w równych odległościach od dwóch wybranych przez siebie osób, tworząc trójkąt równoramienny. Po chwili, gdy widzisz, że dynamika już spada i nie ma dużego „ruchu”, robisz stopklatkę i sprawdzasz, komu udało się utworzyć trójkąt równoramienny, stając w równej odległości z dwiema wybranymi osobami. Następnie przesuwasz jedną z osób i uczestnicy oraz uczestniczki mają okazję zaobserwować, jak w efekcie zmienia się położenie wielu innych osób. Przypominasz im, że ich zadanie jest wciąż takie samo: mają tworzyć trójkąty równoramienne.</p> <p>Podsumowanie: <i>Wszyscy jesteśmy elementami większego systemu i łączy nas siatka zależności, z których często nie zdajemy sobie sprawy. Zmiana jednego elementu może wpłynąć na cały system. Również zmiana naszego zachowania może mieć dalekosiężne skutki.</i></p>	<p>Ukazanie globalnych współzależności oraz wpływu jednostki na innych. Pokazanie, że zmiana jednego elementu może oddziaływać na cały system.</p>	

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
11.35-12.00	25'	<p>ZAKOŃCZENIE</p> <p>Każdy z uczestników i uczestniczek zaznacza na wcześniej przygotowanej mapie (na której podczas warsztatu zostały przedstawione etapy produkcji jeansów) kraj, z którego pochodzi jego/jej ulubiony zagraniczny zespół muzyczny. Potem możesz nawiązać do tego, że globalne współzależności występują również na poziomie kulturowym. Na zakończenie postaraj się przypomnieć i pokazać, że jesteśmy ze sobą powiązani poprzez współzależności ekonomiczne, kulturowe czy społeczne. Po przyjrzeniu się mapie powiązań zadaniem uczestników i uczestniczek jest wymyślenie metafory dotyczącej edukacji globalnej. Każdy/-a z nich wymyśla jedną metaforę: <i>Edukacja globalna jest jak..., ponieważ...</i></p> <p>Na zakończenie możesz również rozdać ankietę lub zaproponowaną przez nas kartę ewaluacji warsztatu.</p>	Zebranie od uczestników informacji zwrotnych, uwag, podsumowanie szkolenia.	<i>Karta ewaluacji warsztatu (zał. 3), konturowa mapa świata narysowana na szarym arkuszu.</i>

Załącznik 1 Definicja edukacji globalnej

Edukacja globalna to część kształcenia obywatelskiego i wychowania, która rozszerza ich zakres przez uświadamianie istnienia zjawisk i współzależności globalnych. Jej głównym celem jest przygotowanie odbiorców do stawiania czoła wyzwaniom dotyczącym całej ludzkości. Przez współzależności rozumiemy wzajemne powiązania i przenikanie systemów kulturowych, środowiskowych, ekonomicznych, społecznych, politycznych i technologicznych. Do aktualnych wyzwań globalnych zaliczyć można m.in.:

- zapewnienie pokoju i bezpieczeństwa na świecie,
 - poprawa jakości życia w krajach Globalnego Południa,
 - ochronę praw człowieka,
 - zapewnienie zrównoważonego rozwoju,
 - budowanie partnerskich relacji gospodarczych i społecznych pomiędzy krajami Globalnej Północy i Globalnego Południa.
- Szczególnie istotne w edukacji globalnej jest:
- tłumaczenie przyczyn i konsekwencji opisywanych zjawisk,
 - przedstawianie perspektywy Globalnego Południa,
 - rozumienie świata jako złożonego i dynamicznie zmieniającego się systemu,
 - kształtowanie krytycznego myślenia i zmianę postaw,
 - ukazywanie wpływu jednostki na globalne procesy i wpływu globalnych procesów na jednostkę.

Definicja edukacji globalnej wypracowana w 2011 r. przez międzysektorowy zespół złożony z przedstawicieli m.in. Grupy Zagranica, Ministerstwa Edukacji Narodowej, Ministerstwa Spraw Zagranicznych, ośrodków doskonalenia

nauczycieli i uczelni wyższych.

Załącznik 2 Siatka globalnych współzależności

Marek, student krakowskiej uczelni, zobaczył kiedyś w telewizji reklamę jeansów, które bardzo mu się spodobały.

Udał się do sklepu w celu zakupu spodni, jednakże gdy zobaczył cenę produktu, zaczął mocno się zastanawiać, dlaczego tak dużo kosztuje jedna para jeansów i jak wygląda ich produkcja. Postanowił prześledzić drogę produkcji jeansów.

Po pierwsze, projekt graficzny jeansów powstaje we Włoszech, a następnie drogą internetową przesyłany jest na Filipiny.

Zanim jednak powstaną jeansy, materiał, czyli bawełnę, należy sprowadzić z Kazachstanu, Burkina Faso lub Indii, gdzie jest ona produkowana i zbierana przez całe rodziny. Niestety, produkcja bawełny wiąże się często ze stosowaniem ogromnej ilości pestycydów, szkodliwych dla człowieka i środowiska.

Bawełna jest wysyłana do Chin, by tam przerobić ją na nici, które później przesyłane są na Filipiny.

Na Filipinach bawełna jest farbowana kolorami pochodzącymi z Niemiec lub Szwajcarii. Podczas tej czynności stosuje się różne środki chemiczne, w tym barwniki, wybielacze, co również może stanowić poważne zagrożenie dla ludzi i środowiska.

Na Filipinach bawełna jest farbowana kolorami pochodzącymi z Niemiec lub Szwajcarii. Podczas tej czynności stosuje się różne środki chemiczne, w tym barwniki, wybielacze, co również może stanowić poważne zagrożenie dla ludzi i środowiska.

Następnie wszystkie elementy, czyli materiał, guziki (Włochy), metki (Szwajcaria) są transportowane na Filipiny i zszywane razem przez szwaczki.

Każda para jeansów po etapie szycia i wykańczania jest prasowana z użyciem pary. Następnie jeansy wędrują do pralni. Spodnie są prane w kamieniach przy użyciu kamiennego pumeksu i poddawane ręcznemu piaskowaniu, by uzyskać efekt znoszonego wyglądu. Jest to jeden z najbardziej niebezpiecznych etapów produkcji.

Z Filipin gotowe spodnie wysyłane są do krajów Europy i

tam sprzedawane.

Marek dotarł również do źródeł, które informują o niepokojących faktach związanych z produkcją jeansów, m.in. zszokowała go wiadomość, że do produkcji dwóch par spodni potrzeba od 7 do 29 tysięcy litrów wody.

Okazało się również, że przy produkcji jeansów najmniej zarabiają szwaczki, a najwięcej sklepy i poszczególne marki.

Podsumowując cały proces, szacuje się, że przy produkcji jeansów pracuje około 2 milionów ludzi.

Na podstawie:
Maria Huma *Jeansy: kochane przez konsumentów*;
www.ekokonsument.pl

Załącznik 3 Karta ewaluacji warsztatu

Co ci się podobało?		Co ci się nie podobało?		Co chciałbyś/-abyś zmienić? Dodać?	
Czego dowiedziałeś się o sobie?	Czego dowiedziałeś się o osobach z twojego otoczenia?	Czego się nauczyłeś/-aś o ludziach w twoim kraju?	Czego się nauczyłeś/-aś o świecie?		
Twoje uwagi/sugestie			Twój pomysł na zaangażowanie/działanie?		

Opracowano na podstawie *Global Youth Work: Taking it Personally*, edited by Momodou Sallah and Sophie Cooper. The National Youth Agency 2008.

SCENARIUSZ NR 2: DOSTĘP DO WODY

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
9.00-9.10	5–10'	<p>Przygotuj klasę, ustaw krzesła w kręgu, zadbaj o atmosferę przyjazną pracy (możesz zaprosić do pomocy w tym uczestników i uczestniczki, aby wzmocnić w nich poczucie współdziałania oraz współdecydowania o wyglądzie przestrzeni warsztatowej). Zbierz w jednym miejscu wszystkie potrzebne ci w trakcie warsztatu materiały. Dopiero teraz rozpocznij zajęcia.</p> <p>WPROWADZENIE: Przywitaj uczestników i uczestniczki oraz wprowadź ich w tematykę warsztatu. Na początku każdego spotkania warto też poświęcić chwilę na grę podnoszącą poziom energii w grupie, np. jedna osoba stoi w kręgu, pozostałe siedzą na krzesłach (liczba krzesel powinna być taka sama jak liczba osób siedzących w kręgu), osoba w środku wypowiada zdanie: <i>Niech zamienią się miejscami wszyscy, którzy...</i> i wstawia tutaj dowolne zakończenie (np. <i>Niech zamienią się miejscami wszyscy, którzy zjedli dzisiaj śniadanie</i>). Zadaniem uczestników i uczestniczek jest znalezienie sobie nowego miejsca (nie jest dozwolone przesiadanie się na sąsiadujące krzesło). Osoba, która nie znalazła sobie miejsca, zostaje w środku i kontynuuje grę. (inspiracje zaczerpnięte z: https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/)</p>	<p>Stworzenie przyjaznej atmosfery do prowadzenia warsztatów, pobudzenie energii w grupie, poprawa samopoczucia uczestników i uczestniczek.</p>	<p>Krzesła do siedzenia w kręgu.</p>
9.10-9.25	15'	<p>CZĘŚĆ WŁAŚCIWA Doświadczenie z wodą Częstujesz uczestników i uczestniczki wodą słodką i słoną. Pozwalasz im spróbować jej smak i prosisz osoby, które mają wodę słodką, o podniesienie ręki. Dzięki temu zobrazujesz stosunek wody słodkiej do słonej (tej pierwszej jest zdecydowanie mniej). Teraz możesz przedstawić fakty związane z dostępem do wody z uwzględnieniem globalnych współzależności. Dyskusja: <i>Dlaczego zajmujemy się problemem dostępu do wody?</i></p>	<p>Wizualizacja zasobów wody słodkiej i słonej na naszej planecie. Woda słona: 97,5% Woda słodka: 2,5 %, z czego zaledwie 1% stanowi woda pitna.</p>	<p>Kubeczki z wodą słodką i słoną (stosunek kubeczków z wodą słodką do kubeczków z wodą słoną w proporcjach odzwierciedlających rzeczywiste zasoby wody słonej i słodkiej na naszej planecie).</p>
9.25-9.55	30'	<p>„Dzban z wodą” – gra symulacyjna Jak wynika z raportu ONZ przeciętny mieszkaniec/-ka Mozambiku ma do dyspozycji ok. 10 l wody dziennie (wg ONZ norma to min. 50 l). Gra symulacyjna: uczestników i uczestniczki dzielisz na grupy 4-5-osobowe. Następnie przedstawiciel/-ka grupy losuje kartkę z nazwą kraju i średnim zużyciem wody przypadającym na mieszkańca/-kę tego kraju. Zadaniem każdego zespołu jest stworzenie planu dnia tej osoby z zaznaczeniem każdego momentu, w którym zużywa ona wodę. Uczestnicy i uczestniczki mogą zapomnieć o wodzie koniecznej do spłukania toalety czy umycia naczyń. Staraj</p>		<p>Dane z przykładowym zużyciem wody w konkretnych krajach, np. zużycie wody przeciętnego mieszkańca/-ki Ameryki to 400 l, Europy – 200 l, Polski – 145 l (na podstawie: http://www.pah.org.pl/o-pah/56/woda).</p>

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
		się zwrócić uwagę na wszystkie czynności związane z wykorzystywaniem wody. Następnie poproś grupy, aby spróbowały określić, ile wody zużywa przeciętny mieszkaniec/-ka wyłoso wanego przez nich kraju do wykonania konkretnych czynności. Każda z grup zastanawia się, jak wyglądałby zaplanowany przez nią dzień, gdyby nie było wody.		
9.55-10.10	15'	<p>Wyraź swoje zdanie... Każdy z uczestników i uczestniczek otrzymuje dwie kartki – zieloną i czerwoną. Ich zadaniem będzie ustosunkowanie się do czytanych przez ciebie stwierdzeń. Osoby, które zgadzają się z danym stwierdzeniem, podnoszą zieloną kartkę; osoby, które nie zgadzają się, podnoszą czerwoną.</p> <p>Stwierdzenia:</p> <ul style="list-style-type: none"> • <i>Wodę wykorzystuje się głównie do picia i przygotowywania posiłków.</i> • <i>Problem braku dostępu do czystej wody dotyczy jedynie krajów Globalnego Południa.</i> • <i>Najwięcej osób z powodu braku dostępu do wody cierpi w Afryce.</i> 	Zebranie opinii uczestników i uczestniczek, wzbudzenie dyskusji, wymiana poglądów.	Lista stwierdzeń, kartki czerwone i zielone.
10.10-10.30	20'	<p>„Skąd wzięło się moje danie?” – 70% wody na świecie jest wykorzystywanych przez rolnictwo. Ile litrów wody było potrzebne, żeby na twój stół trafiły wszystkie produkty, które zjadłeś podczas śniadania?</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Uczestnicy i uczestniczki wypisują składniki swojego śniadania (możesz wykorzystać utworzone już listy podczas warsztatu z globalnych współzależności – zob. scenariusz nr 1). 2. Każdy uczestnik/-czka sumuje ilość wody potrzebnej do wytworzenia jego/jej śniadania zgodnie z danymi zawartymi w tabelach. 3. Podsumowanie: wnioski, dyskusja na temat marnowania wody. 	Uświadomienie znaczenia wody w życiu człowieka, istot żywych, a także w procesie produkcji. Zapoznanie z terminem wirtualna woda i powiązanie z tematyką globalnych współzależności.	Polityczna mapa świata, tabele z ilością wody zużywanej do wytworzenia danego artykułu spożywczego: 1 l mleka – 1 000 l wody, kg ryżu – 3 450 l wody, bochenek chleba – 462 l wody, 1 hamburger – 2 400 l wody, 1 kg kukurydzy – 1 400 l wody, 1 kg mięsa – 20 000 l wody (na podstawie: D. Rypa, P. Szczygieł, J. Wrede, Prawo do wody. Wyd. Polska Akcja Humanitarna, Warszawa 2011.) Więcej przykładów i przeliczników: http://www.imagineallthewater.eu/PDF/2770_Guide_IndirectWaterUse_PL.pdf
10.30-10.40	10'	Przerwa		
10.40-10.45	5'	Po przerwie dobrze jest zacząć również krótką aktywnością zwiększającą kreatywność i skupienie uwagi uczestników i uczestniczek na warsztacie,	Aktywizacja uczestników i uczestniczek, skoncentrowanie uwagi.	Materiały dodatkowe wg własnego uznania.

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
		<p>np. grupa stoi w kręgu, z reki do ręki przekazywany jest przedmiot, np. wieszak, rolka po papierze toaletowym itp. Każdy uczestnik i uczestniczka wymyśla i demonstruje jedno alternatywne zastosowanie tego przedmiotu.</p> <p>Uwaga: Moment, w którym skojarzenia będą coraz bardziej abstrakcyjne, świadczy o przerwaniu schematycznego myślenia, większej otwartości i kreatywności uczestników i uczestniczek.</p>		
10.45-11.15	30'	<p>„Co z tą wodą?” Podziel uczestników i uczestniczki na 4-5-osobowe zespoły.</p> <p>Uwaga: W tym celu możesz zastosować tradycyjny sposób podziału przez odliczanie lub wykorzystać kolorowe kartki (tj. np. osoby, które dostały zieloną kartkę, tworzą grupę itp.). Możesz też wykonać małe karteczki, na których narysowana lub napisana jest jakaś czynność/przedmiot/zwierzę i rozdać je uczestnikom i uczestniczkom. Ich zadaniem będzie dobrać się w grupy bez słów, za pośrednictwem pantomimy wyjaśniając innym, co jest narysowane/napisane na karteczce, którą otrzymali (tj. osoby, które dostały ten sam rysunek/napis, tworzą grupę).</p> <p>Praca w zespołach: grupy zastanawiają się nad przyczynami i skutkami braku dostępu do wody. Konkluzje umieszczają na dużym arkuszu papieru, a następnie prezentują wyniki swojej pracy.</p> <p>Uwaga: Bardzo ważne jest, abyś omówił/-a zadania, akcentując elementy wspólne (niektóre przyczyny lub skutki będą takie same lub zbliżone w różnych grupach, co wskazuje dodatkowo na siłę powiązań między różnymi aspektami naszego życia).</p>	Uświadomienie skali problemu braku dostępu do wody, jego przyczyn i konsekwencji.	Małe karteczki do podziału na grupy oraz szare arkusze, markery, pisaki.
11.15-11.40	25'	<p>„Teatr dobrych pomysłów” <i>Co ja mogę zrobić?</i> Uczestnicy i uczestniczki pracują w zespołach 4-5-osobowych. Wspólnie zastanawiają się nad tym, co mogą zrobić w kontekście problemu dostępu do wody i jej marnowania, a następnie przedstawiają krótką scenkę pantomimiczną prezentującą wypracowane przez nich propozycje rozwiązania tego problemu.</p> <p>Uwaga: Podkreśl, że aby znaleźć potencjalne rozwiązanie problemu, trzeba odwołać się do przyczyn i przyjrzeć się im. Zachęć uczestników i uczestniczki do refleksji nad tym, jak mogą zapobiegać brakowi dostępu do wody bądź jej marnowaniu, na co mają wpływ. Podobnie ze skutkami – zaznacz, że trzeba je zidentyfikować. Zasugeruj uczestnikom i uczestniczkom, aby zastanowili się nad tym, co mogą zrobić, gdy dana sytuacja już zaistnieje, w jakie działania mogą się włączyć. Przed rozpoczęciem pracy w zespołach omów potencjalne sposoby</p>	Pobudzenie kreatywności i poczucia sprawstwa – pokazanie uczestnikom i uczestniczkom, że również ich jednostkowe decyzje są ważne, a wspólne działania to dodatkowa siła.	

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
		rozwiązania problemu dostępu do wody i jej marnowania, zainspiruj uczestników i uczestniczki.		
11.40-12.00	20'	<p>ZAKOŃCZENIE: Poproś uczestników i uczestniczki o podzielenie się swoimi odczuciami po warsztacie, tym „co teraz u nich”: <i>Teraz wiem...</i> <i>Myszę...</i> <i>Czuję...</i> Uwaga: Końcowa ewaluacja to bardzo ważny element zarówno dla ciebie – edukatora/-ki, ponieważ dzięki zebranych informacjom zwrotnym możesz udoskonalić swój warsztat pracy, jak i dla uczestników i uczestniczek, bo wzbudza refleksję nad przeżytym doświadczeniem warsztatowym. Pamiętaj, że podczas warsztatu poruszasz różne kwestie – dla niektórych mogą one okazać się trudne. Dlatego ważne jest, abyś wiedział, z jakim samopoczuciem i stanem wiedzy kończą zajęcia uczestnicy i uczestniczki.</p>	Podsumowanie i ewaluacja.	
*Zadanie dodatkowe opcjonalnie		Zachęć uczestników i uczestniczki, aby przez jeden dzień postarali się spisać wszystkie momenty, podczas których korzystają z wody, wraz z jej przybliżonym zużyciem.	Uświadomienie, jak ważna jest woda w codziennym życiu.	

Materiały źródłowe/inspiracje:

Farhana Sultana, Alex Loftus, *Prawo do wody w perspektywie politycznej, gospodarczej i społecznej*.
Wyd. Polska Akcja Humanitarna, Warszawa 2012.

<http://globalnepoludnie.pl/>

<http://www.pah.org.pl/>

<https://www.salto-youth.net/tools/toolbox/>

SCENARIUSZ NR 3: **DOSTĘP DO EDUKACJI JAKO JEDNO Z PODSTAWOWYCH PRAW CZŁOWIEKA**

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
9.00-9.10	5–10'	Przygotowanie materiałów potrzebnych do przeprowadzenia warsztatu i sali szkoleniowej (więcej na ten temat zob. scenariusz nr 1).	Stworzenie dobrych warunków i atmosfery do pracy; przygotowanie i zebranie w jednym miejscu wszystkich potrzebnych materiałów.	Krzesła do siedzenia w kręgu.
9.10-9.30	20'	<p>WPROWADZENIE</p> <p>Przywitaj uczestników i uczestniczki. Przedstaw się. Wyjaśnij cele warsztatu – powiedz, że dzisiaj będziecie rozmawiać na temat konieczności równego dostępu do edukacji chłopców i dziewczynek niezależnie od miejsca zamieszkania, stanu zdrowia i stopnia sprawności. Ustal z grupą zasady obowiązujące podczas szkolenia (o zawarciu kontraktu zob. scenariusz nr 1).</p> <p>Przed rozpoczęciem części właściwej zajęć upewnij się, czy wszyscy się znają. Przeprowadź ćwiczenie integracyjne – poniżej propozycja takiego ćwiczenia.</p> <p>Integracja</p> <p>Poproś uczestników i uczestniczki o zapisanie swojego imienia na kartce samoprzylepnej i przyklejenie jej na ubraniu w widocznym miejscu. Następnie poproś, aby każdy zastanowił się nad znaczeniem swojego imienia. Może to być prawdziwe znaczenie bądź wymyślone na potrzeby ćwiczenia.</p>	Przedstawienie celu i programu warsztatu; zadbanie o jasne zasady współpracy i efektywność podczas szkolenia; integracja.	Kartki samoprzylepne, flamastry.
9.30-9.50	20'	<p>„Co by było, gdyby...”</p> <p>Każdy uczestnik/-czka otrzymuje formularz do uzupełnienia. Jest on przygotowany w języku gruzińskim (zał. 1) – tak, aby większość z nich nie mogła go zrozumieć, a przez to uzupełnić.</p> <p>Posumowanie:</p> <p><i>Jak się czuliście w sytuacji, gdy nie rozumieliście tekstu?</i> <i>Jakie emocje Wam towarzyszyły?</i> <i>Jak wyobrażacie sobie swoje życie wtedy, kiedy nie umielibyście czytać i pisać? Co zmieniłoby się wtedy w waszym życiu?</i></p> <p>Poproś kilka chętnych osób o podzielenie się swoimi przemyśleniami – krótką refleksję nt. <i>Jak wyglądałoby moje życie, gdybym nie potrafił/-a czytać i pisać.</i></p> <p>Jeśli w grupie jest osoba znająca język gruziński, zapytaj ją, jak się czuła, gdy jako jedyna rozumiała tekst. Czy chciała coś zrobić?</p>	Zwrócenie uwagi na to, jak ważna jest we współczesnym świecie umiejętność czytania i pisanie.	Formularz w języku gruzińskim (zał. 1).

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
9.50-10.20	30'	<p>Dlaczego mówimy o dostępie do edukacji? Podziel grupę na 3 mniejsze zespoły. Każdy z zespołów otrzymuje jeden z poniższych dokumentów: – <i>Powszechną Deklaracją Praw Człowieka z 1948 r.</i>, – <i>Konwencję o Prawach Dziecka z 1989 r.</i>, – <i>Milenijne Cele Rozwoju z 2000 r.</i> Poproś każdy z zespołów, żeby odnalazł w przydzielonym im dokumencie zapisy mówiące o dostępie do edukacji. Ich zadaniem jest stworzenie plakatów prezentujących zapisy z poszczególnych dokumentów. Na podsumowanie każda z grup prezentuje swój plakat i omawia zapisy, jakie znalazła w swoim dokumencie, które dotyczą dostępu do edukacji. Zapytaj uczestników i uczestniczki, czy słyszeli wcześniej o <i>Powszechnej Deklaracji Praw Człowieka</i>, <i>Konwencji o Prawach Dziecka</i> i <i>Milenijnych Celach Rozwoju</i>. Przy omawianiu każdego dokumentu staraj się nakreślić jego historię powstania.</p>	Zwrócenie uwagi na istotność i wagę tematu, jakim jest zwiększenie dostępu do edukacji; omówienie prawa do edukacji jako jednego z podstawowych praw człowieka.	Kartka z flipcharta, markery, <i>Powszechna Deklaracja Praw Człowieka</i> , <i>Konwencja o Prawach Dziecka z 1989 r.</i> , <i>Milenijne Cele Rozwoju z 2000 r.</i>
10.20-10.50	30'	<p>Krok naprzód Wybierz spośród grupy 6 osób. Każda z nich losuje jedną rolę – opis osoby (zał. 2). Uczestnicy i uczestniczki biorący udział w ćwiczeniu ustawiają się w linii prostej (obok siebie, twarzą do siebie). Ich zadaniem będzie zrobienie kroku naprzód w sytuacji, jeśli przeczytane stwierdzenie będzie prawdziwe w świetle opisu ich roli. Ćwiczenie kończysz po przeczytaniu wszystkich stwierdzeń. Podsumowanie: Porozmawiaj z uczestnikami i uczestniczkami o uczuciach, których doświadczali podczas ćwiczenia. <i>Jak się czuliście, gdy widzieliście, że inni robią krok naprzód, a Wy zostajecie w tyle?</i> <i>Jak się czuli ci z Was, którzy byli na początku?</i> Zapytaj o przyczyny nierównego dostępu do edukacji. <i>Skąd, Waszym zdaniem, biorą się różnice w dostępie do edukacji? Co powoduje, że bywają one tak duże?</i> Staraj się wynotować przyczyny braku dostępu do edukacji.</p>		Opis ról (zał. 2).
10.50-11.00	10'	Przerwa		
11.00-11.30	30'	<p>Burza mózgów <i>Dlaczego nie wszyscy mogą się uczyć?</i> Poproś uczestników i uczestniczki, aby na podstawie poprzedniego ćwiczenia i własnej wiedzy odpowiedzieli na pytanie, dlaczego wciąż tak wiele osób nie ma dostępu do edukacji na poziomie podstawowym. Wszystkie pomysły zapisuj na flipcharcie. Przyczynami braku dostępu do edukacji może być ubóstwo, zamieszkanie na terenach wiejskich, konflikty zbrojne, zły stan zdrowia, brak szkół, różnicowanie etniczne, brak nauczycieli/-ek.</p>		Flipchart, markery.

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
11.30-12.00	30'	<p>Edukacja – dlaczego jest tak ważna? Zaproś uczestników i uczestniczki do dyskusji metodą world cafe. Podziel grupę na 3 zespoły. W każdym zespole powinien zostać wytypowany lider bądź liderka, która będzie odpowiedzialna za dany temat:</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Jakie skutki braku dostępu do edukacji wśród mieszkańców i mieszkanki ponosi państwo?</i> 2. <i>W jaki sposób edukacja może wpływać na poprawę jakości życia mieszkańców i mieszkanki krajów Globalnego Południa?</i> 3. <i>Jakie działania możesz podjąć w swojej szkole/miejscowości, aby zwiększyć wiedzę na temat problemu, jakim jest brak dostępu do edukacji na świecie?</i> <p>Każdy zespół otrzymuje kartkę z flipcharta i markery oraz omawia jedno zagadnienie związane z dostępem do edukacji. Po 5 minutach uczestnicy i uczestniczki zmieniają grupy, jedynie liderzy/-ki – osoby odpowiedzialne za dany temat – zostają, aby móc streścić poprzednie rozmowy kolejnym zespołom.</p> <p>Podsumowanie: Poproś lidera/-kę każdego tematu o podanie konkluzji, jakie pojawiły się podczas dyskusji w trzech różnych grupach. Na koniec uczestnicy i uczestniczki mogą się odnieść do przedstawionych wniosków.</p>		Kartka z flipcharta, markery.
12.00-12.20	20'	<p>Przykłady działań zwiększających dostęp do edukacji w Rwandzie. Zacznij od ćwiczenia sprawdzającego wiedzę uczestników i uczestniczek na temat Rwandy. Przed warsztatem umieść w sali kilka informacji na temat Rwandy i poproś uczestników i uczestniczki o ich odnalezienie. Zapytaj, czy wiedzą, jakie kraju te informacje dotyczą. Następnie poproś o wskazanie go na mapie. Postaraj się wyszukać kilka ciekawostek o Rwandzie, które zaskoczą uczestników i uczestniczki. Następnie pokaż im po kolei zdjęcia z Rwandy (zał. 3) i zapytaj, co na nich widzą, czy coś ich dziwi, zaskakuje i w jaki sposób przedstawiona na nich sytuacja jest związana z edukacją.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. <i>Klasa szkolna</i> – zapytaj uczestników i uczestniczki, co widzą na zdjęciu. Potem powiedz im, co przedstawia ta fotografia. Zapytaj, jakie podobieństwa zauważają; ile czasu oni spędzają w szkole; jak liczne są klasy w Polsce itp. Postaraj się wyszukać jak najwięcej podobieństw. 2. <i>Water tank</i> – zapytaj uczestników i uczestniczki, co widzą na zdjęciu. Gdy odgadną, co to jest i do czego służy, zapytaj, w jaki sposób może to być powiązane z edukacją; dlaczego jest blisko szkoły. 3. <i>Tippy-tap</i> – zapytaj uczestników i uczestniczki, co ich zdaniem przedstawia zdjęcie i do czego to służy; dlaczego jest to tak ważne w szkole. Czy wyobrażają sobie przychodzenie do szkoły, w której nie ma ani jednej toalety? Opowiedz o roli, jaką odgrywają toalety i sanitariaty w szkołach. 		Kartki z informacjami o Rwandzie, mapa polityczna świata, zdjęcia z Rwandy (zał. 3) i historie rwan-dyjskich ucz-niów i uczennic niepełnosprawnych (zał. 4), opis projektów realizo-wanych przez Chrześcijańską Służbę Charytatywną w Rwandzie: www.pomoc-rwandzie.chsch.pl, broszura Mam na imię Rwanda (www.chsch.pl> O nas> Do pobrania> Publikacje> Rwan-da – kraj tysięcy wzgórz i milio-na uśmiechów. Sprawdź, dlaczego jej pomagamy.

CZAS OD... DO...	MIN	MODUŁY TEMATYCZNE	CELE	POTRZEBNE MATERIAŁY
		<p>4. Mundurki – zapytaj uczestników i uczestniczki, czy wyobrażają sobie chodzenie w mundurkach do swojej szkoły; jak myślą, co mogą one znaczyć dla uczniów i uczennic w Rwandzie? Zapytaj również o fryzury – jak myślą, dlaczego większość dzieci ma ogolone głowy.</p> <p>Gdy uczestnicy i uczestniczki zdobędą już podstawowe informacje o Rwandzie, przedstaw im 4 historie uczniów i uczennic niepełnosprawnych z Rwandy (zał. 4). Możesz podzielić grupę na 4 mniejsze zespoły i każdemu zespołowi przedstawić jedną historię. Możesz również wszystkim rozdać 4 historie. Po zapoznaniu się z historiami zaprosz uczestników i uczestniczki do udziału w dyskusji – pytania: <i>Jaka jest sytuacja osób niepełnosprawnych w Polsce? Jaki jest ich dostęp do edukacji?</i> <i>Jakie zacie działania sprzyjające włączaniu osób niepełnosprawnych do życia społecznego i aktywnego uczestnictwa w nim?</i> <i>Czy znacie osoby niepełnosprawne w Polsce lub innym kraju – jakiego rodzaju wsparcie otrzymują?</i></p> <p>Porozmawiaj z uczestnikami i uczestniczkami o historiach uczniów i uczennic niepełnosprawnych w Rwandzie – pytania: <i>Czy coś was zaskoczyło w tych historiach?</i> <i>Jakie działania uważacie za konieczne, aby umożliwić tym dzieciom pełne uczestnictwo w życiu społecznym i dostęp do edukacji?</i></p> <p>Omów projekty realizowane przez Chrześcijańską Służbę Charytatywną w Rwandzie. Przedstaw je uczestnikom i uczestniczkom jako przykłady dobrych praktyk zwiększających dostęp do edukacji w Rwandzie w ogóle oraz ze szczególnym uwzględnieniem dzieci niewidomych, słabowidzących i niepełnosprawnych. Opis projektów znajdziesz na stronie www.pomoc-rwandzie.chsch.pl, a także w publikacji <i>Mam na imię Rwanda</i>.</p>		
12.20-12.35	15'	<p>Jak ja mogę włączyć się w działania?</p> <p>Zapytaj uczestników i uczestniczki, jak wielu z nich zdawało sobie wcześniej sprawę z problemu, jakim jest brak dostępu do edukacji. Powiedz, że wiedza jest początkiem zmiany i bardzo ważne jest to, aby jak największa liczba osób zdawała sobie sprawę z wyzwania, jakim jest zapewnienie edukacji chociaż na poziomie podstawowym wszystkim mieszkańcom i mieszkankom Ziemi. Poproś, aby każdy z uczestników/-czek zastanowił się, jakie działania może w tym celu podjąć. Zasugeruj zorganizowanie kampanii informacyjnej w szkole, dzielenie się wiedzą ze znajomymi, rodziną oraz popieranie inicjatyw mających na celu zwiększenie dostępu do edukacji w krajach Globalnego Południa.</p>		
12.35-12.45	10'	<p>ZAKOŃCZENIE</p> <p>Na zakończenie poproś uczestników i uczestniczki o krótką ewaluację warsztatu (zał. 5). Możesz również zrobić rundkę podsumowującą: <i>Co ci się podobało/nie podobało?</i> <i>Czego nowego dowiedziałeś się o dostępie do edukacji?</i></p>		<i>Karta ewaluacji warsztatu (zał. 5 – zob. scenariusz nr 1, zał. 3).</i>

Załącznik 1 Formularz w języku gruzińskim

ფორმა

სახელი და გვარი.....
წარმოშობის.....
ქვეყანა.....
ასაკი.....
ჰობი.....
ინტერესები.....

Załącznik 2 Opisy ról

Masz na imię Janek. Masz 17 lat. Jesteś uczniem szkoły średniej w małym miasteczku w Polsce. Poruszasz się na wózku inwalidzkim. W twojej miejscowości wciąż wiele budynków nie jest dostosowanych dla osób niepełnosprawnych. Zajęcia twojej klasy odbywają się na parterze. Niestety do wielu lokali i instytucji nie możesz wejść, np. do miejskiego ośrodka kultury czy biblioteki, ponieważ znajdują się na pierwszym piętrze w budynku bez windy. Masz zapewnioną dobrą opiekę medyczną. Korzystasz z wielu kursów on line.

Masz na imię Gonzales, mieszkasz w USA. Masz 15 lat. Twoi rodzice wyemigrowali z Meksyku do Stanów Zjednoczonych w poszukiwaniu pracy. Mieszkacie w zatłoczonym mieszkaniu razem z inną rodziną. Chodzisz do szkoły średniej, jednak nie znasz dobrze anielskiego. Wielu rzeczy nie rozumiesz, masz coraz gorsze wyniki w nauce. Po szkole musisz pracować, aby móc się utrzymać i pomóc rodzicom. Nie masz ubezpieczenia zdrowotnego, więc możesz korzystać z opieki zdrowotnej jedynie odpłatnie, na co cię nie stać.

Masz na imię Gahiji. Masz 14 lat. Mieszkasz w małej wsi w Rwandzie. Twoje rodzeństwo uczęszcza do pobliskiej szkoły. Ze względu na to, że jesteś osobą niewidomą, nie możesz chodzić do szkoły razem ze swoim rodzeństwem. Najwięcej czasu spędzasz w domu. Niestety szkoła nie jest przystosowana do przyjmowania dzieci niewidomych. Chciałbyś się uczyć czytać i pisać, jednak w pobliskiej szkole jest to niemożliwe. Twoich rodziców nie stać na to, by wysłać cię do szkoły z internatem.

Masz na imię Bjorn. Masz 15 lat. Jesteś osobą niewidomą. Mieszkasz w Norwegii. Twoja rodzina utrzymuje się z pensji twojego taty. Twoja mama pomaga ci w codziennym życiu, opiekuje się tobą. Chodzisz do szkoły, uczysz się bardzo dobrze. W przyszłości chcesz zostać psychologiem. W twojej szkole uczy się młodzież zarówno widząca, jak i niewidoma. Budynek jest dostosowany do potrzeb osób niewidomych i słabowidzących. Szkoła posiada

wszystkie materiały potrzebne do nauki. Bardzo lubisz słuchać muzyki i sam grasz na gitarze. Masz zapewnioną bardzo dobrą opiekę zdrowotną.

Masz na imię Muteteli. Masz 17 lat. Mieszkasz w Kigali. Chodzisz do żeńskiej szkoły średniej. Poruszasz się na wózku inwalidzkim. Twoja szkoła jest przystosowana dla osób niepełnosprawnych. Lubisz bardzo uczęszczać na zajęcia, tam masz najwięcej koleżanek i kolegów. Niestety wciąż poza szkołą wiele miejsc jest nieprzystosowanych dla osób niepełnosprawnych. Po szkole większość czasu spędzasz w domu i ogrodzie. Niestety sama nie możesz wyjechać na spacer, na drodze wciąż jest wiele barier nie do pokonania samodzielnie przez osobę na wózku.

Masz na imię David. Masz 17 lat. Jesteś mieszkańcem Sudanu Południowego. Niestety ze względu na ciągłe konflikty musiałeś zmieniać co chwilę miejsce zamieszkania, a przez to nie mogłeś uczęszczać do szkoły. Jako młody chłopak zostałeś wcielony do bojówek. Teraz zaczynasz swoją edukację. Chciałbyś się nauczyć czytać i pisać. W twojej klasie są zarówno dzieci żołnierze, tacy jak ty, jak również małe dzieci. Jest wam bardzo trudno się uczyć, ponieważ w twojej klasie jest aż 30 osób.

Stwierdzenia:

1. Mogę uczęszczać do szkoły.
2. Mam zapewnioną dobrą opiekę medyczną.
3. W przyszłości podejmę naukę na wyższej uczelni.
4. Nawet jeśli nie mogę pójść do szkoły, to mogę korzystać z wielu kursów on line.
5. Jeśli tylko chcę, to mogę wyjechać z przyjaciółmi na wakacje.
6. Najwięcej czasu spędzam w domu, ponieważ nie mogę sam/-a zbyt daleko się oddalać – ulice mojej miejscowości nie są dostosowane do potrzeb osób niepełnosprawnych.
7. Potrafię czytać i pisać.
8. W czasie dnia zawsze znajdę czas na spotkanie z moimi znajomymi. Nie mam dodatkowych obowiązków w domu.

Podsumowanie:

Zwróć uwagę na rozmieszczenie osób. Kto zrobił najwięcej kroków? Poproś osoby biorące udział w ćwiczeniu, a także obserwujące, o to, aby przyjrzały się rozmieszczeniu bohaterów. Na zakończenie wszyscy czytają opisy swoich ról.

Wyjście z roli:

Po ćwiczeniu każ wszystkim uczestnikom i uczestniczkom powiedzieć głośno swoje prawdziwe imię, zmiąć karteczki z rolami i je wyrzucić.

Zaproś wszystkich do koła. Porozmawiaj z uczestnikami i uczestniczkami – pytania:

Jak się czuliście w swojej roli?

Czy było trudno wyobrazić sobie siebie np. jako osobę niepełnosprawną z Rwandy czy imigranta w USA?

Czy było łatwo odgadnąć role innych?

Czy były nieprzebrane prawa człowieka?

Skąd czerpalicie wiedzę na temat osób, w które się wcielaliście (np. z gazet, portali informacyjnych, własnego doświadczenia...)?

Co możemy zrobić, żeby zmniejszyć nierówności w dostępie do edukacji – w szczególności, gdy mówimy o osobach niepełnosprawnych?

Załącznik 3 Zdjęcia z Rwandy

Klasa szkolna

W Rwandzie w jednej klasie jest średnio 70 uczniów i uczennic, a w jednej szkole – 900. Największym problemem systemu edukacyjnego jest brak wykwalifikowanych nauczycieli i nauczycielek oraz faktycznego, równego dostępu do edukacji mimo ustawowych zapewnień. Rząd rwandyjski zapewnia bezpłatną edukację na poziomie podstawowym. Mimo to najbiedniejsze rodziny nadal nie mogą sobie pozwolić na zakup mundurka szkolnego czy wyprawki i z powodu biedy wstydzą się wysłać dzieci do szkół. Wiele z nich idzie do szkoły tylko z pojemnikiem na wodę, książki są dla nich niedostępne, nie mówiąc o materiałach do pisania i zeszytach. Uczniowie spędzają w szkole od 7 do 8 godzin dziennie.

Water tank

W szkole podstawowej w Rusiriro jest 2 030 uczniów, jedna toaleta na 169 dzieci i ani kropli bieżącej wody. Wodę do mycia rąk po skorzystaniu z toalety dyrektor placówki kupuje od lokalnej społeczności, która przynosi ją ze źródła oddalonego od szkoły o 6 km. Koszt 20-litrowego kanistra wynosi 200 franków rwandyjskich – ok. 1,2 zł. Zakup 9 kanistrów to równowartość dniówki zatrudnionego tam nauczyciela, w sytuacji gdy nauczyciel jest je-

den na 78 dzieci. Przy założeniu, że dyrektorka zdecyduje się przeznaczyć dniówkę nauczyciela na zakup wody do mycia rąk, na każdego z uczniów przypadnie 1/3 szklanki. W tak licznej szkole brak wody do mycia rąk po załatwieniu potrzeb fizjologicznych grozi chorobą Heinego-Medina, śmiertelnymi biegunkami i inwazjami nicieni – pasożytów przewodu pokarmowego. Rozwiązanie problemu braku wody stanowi zbiornik na wodę deszczową (ang. water tank). Dlatego Chrześcijańska Służba Charytatywna z organizacją partnerską ADRA Rwanda buduje w szkołach podstawowych znajdujących się na terenie Prowincji Wschodniej w Rwandzie zbiorniki na wodę deszczową o pojemności 10 tys. m³ każdy. Woda deszczowa jest w tym kraju najczystsza i najłatwiejsza do uzyskania, a system rynien połączony ze zbiornikiem umożliwi zgromadzić jej jak najwięcej.

Tippy-tap

Prosta konstrukcja do mycia rąk dostosowana do warunków szkolnych: metalowy, 50-litrowy baniak do dystrybucji wody deszczowej z *water tanka*. Strumień wody jest uruchamiany przez naciśnięcie pedała. Dzięki temu umyte ręce nie stykają się z powierzchnią, której przed myciem dotyka się rękoma zanieczyszczonymi bakteriami. W ten sposób po skorzystaniu z toalety można umyć ręce.

Uczniowie i uczennice w mundurkach

W Rwandzie dzieci noszą w szkole mundurki. Są one niebieskie, ponieważ to jeden z kolorów narodowych Rwandy (zob. flagę). Głowy uczniów i uczennic są ogolone z przyczyn higienicznych.

Zał. 4 *Historie rwandyjskich uczniów i uczennic niepełnosprawnych*

Bagirubwira Tharcisse ma 15 lat. Mieszka z rodzicami i rodzeństwem w sektorze Rweru w Rwandzie. Ma czworo rodzeństwa. Rodzice są ubogimi rolnikami: uprawiają skrawek ziemi wokół domu i hodują cztery kozy. Bagirubwira był jednym z najlepszych uczniów w klasie. Lubił angielski, francuski i kinyarwanda. Chciał zostać nauczycielem. Cztery lata temu zachorował. Jego organizm zaatakował wirus polio, który wywołuje chorobę Heinego-Medina. Przyczyną zachorowania była niewystarczająca higiena. W Rwandzie brak dostępu do wody i odpowiednich urządzeń sanitarnych wywołuje wiele chorób, które nieleczone prowadzą do śmierci lub niepełnosprawności. Rodzice wozili Bagirubwirę od szpitala do szpitala, dostawał silne leki... Teraz jest częściowo sparaliżowany i może jedynie patrzeć na to, jak jego koledzy i koleżanki idą do szkoły. Mieszka zaledwie 300 metrów od budynku szkoły i gwar dobiegający z niej nie pozwala mu zapomnieć o tym, jak ważna jest dla niego szkoła i nauka. Na początku próbował chodzić do szkoły na czworakach, ale kończyło się na poranionych kolanach i bólu. Teraz spędza całe dni, siedząc przy glinianej chatce i nasłuchując... Niestety jego rodziców nie stać na zakup wózka inwalidzkiego. Dlatego nie może do niej uczęszczać, choć mieszka tak blisko.

Patric Niyigena ma 8 lat. Urodził się bez nóg. Mieszka z rodzicami w domu na jednym ze wzgórz w sektorze Muhurire, w dystrykcie Ngoma. Porusza się na czworakach lub na rękach. Jego świat kończy się na 500 metrach od domu. Nigdy nie dotarł dalej, choć wiele razy próbował.

– Co jest najcenniejszą rzeczą, którą posiadasz – zapytałem go kiedyś.

– Zużyte sandały, które nakładam na dłonie – odpowiedział.

Dlaczego właśnie one? Chronią ręce chłopca, gdy na nich chodzi.

Mimo że nigdy nie widział szkoły, umie już liczyć po angielsku do dziesięciu.

– Zawsze, jak tylko mogę, dopytuję kolegów i koleżanki o to, co mieli w szkole. Dzięki temu mogę się czegoś nauczyć – mówi.

Patric kocha śpiew i sport. Marzy o tym, aby dostać wózek inwalidzki – mógłby wówczas uczęszczać do szkoły. Chciałby zostać policjantem.

Pierre ma 17 lat i jest niewidomy od urodzenia. Mieszka w Prowincji Wschodniej w Rwandzie. Jego rodziców nie było stać na wysłanie go do szkoły specjalnej. Musiał chodzić do zwykłej szkoły podstawowej, gdzie nikt nie znał języka Braille'a. Pewnego dnia usłyszał w radiu audycję, którą prowadził niewidomy redaktor. Pod wpływem tego wydarzenia Pierre uwierzył, że mimo że nie widzi, może normalnie żyć. Jest bardzo zdolnym chłopcem. Przyłożył się do nauki i dobrze opanował język angielski, mimo że na lekcjach nie był w stanie niczego zapisywać, a potem czytać i powtarzać. Jednak ponieważ nie widział, na matematyce nie był w stanie rozwiązywać coraz trudniejszych zadań – na początku radził sobie, licząc w pamięci. Trzy razy powtarzał klasę, aż stał się najstarszy w szkole. Dlatego był odrzucany przez innych uczniów i uczennice. Dzięki projektowi „Uczmy niewidome dzieci” realizowanemu przez Chrześcijańską Służbę Charytatywną Pierre otrzymał tabliczki i papier do pisania językiem Braille'a oraz kalkulator mówiący w języku angielskim, który pomaga mu na matematyce dokonywać bardziej skomplikowanych obliczeń.

Niwemutoni ma 10 lat. Nie chodzi od urodzenia. Mieszka z rodzicami i czworgiem rodzeństwa w Kayenzi – miejscowości, która znajduje się w sektorze Gahini, w dystrykcie Kayonza w Prowincji Wschodniej w Rwandzie. W tym roku zmarł na malarię jej brat, który też był niepełnosprawny. Jej rodzina utrzymuje się z uprawy ziemi: uprawiają kukurydzę, sorgo, słodkie ziemniaki i fasolę. Nabycie na własność krowy czy innego zwierzęcia hodowlanego znacznie przekracza ich możliwości finansowe. Mimo że szkoła jest niedaleko, dziewczynka całe dni spędza w domu, poruszając się na czworakach. Stara się pomagać rodzinie, zmywając naczynia i wypełniając inne obowiązki domowe. Bardzo chciałaby się uczyć. Wierzy, że jeśli stworzy się jej taką możliwość, będzie najlepszą uczennicą w klasie. Marzy o tym, aby w przyszłości zostać nauczycielką i pomagać tym, którzy tak jak ona mają trudności z poruszaniem się. Jej przyjaciele to głównie inne dzieci niepełnosprawne, ale wie, że gdy zacznie uczęszczać do szkoły, pozna wiele nowych koleżanek i kolegów. Uwielbia śpiewać i obserwować, jak inni bawią się w imbata – u nas gra znana jako gra w klasy. Niwemutoni nie chodzi do szkoły, bo jej rodziców nie stać na kupno wózka inwalidzkiego dla niej.

SCENARIUSZE ZAJĘĆ ZOSTAŁY OPRACOWANE NA PODSTAWIE WIELU CIEKAWYCH PUBLIKACJI DOSTĘPNYCH ON LINE. PONIŻEJ ZAMIESZCZAMY ICH TYTUŁY ORAZ NAZWY ORGANIZACJI ZAJMUJĄCYCH SIĘ EDUKACJĄ GLOBALNĄ:

Polska Akcja Humanitarna

www.pah.org.pl

Prawo do wody

Prawo do edukacji

Prawo do żywności

Metoda projektu

Scenariusze zajęć dla młodzieży gimnazjalnej i ponadgimnazjalnej

Wszystkie te publikacje można pobrać ze strony

http://www.pah.org.pl/nasze-dzialania/53/wyszukiwar-ka_materialow

Centrum Edukacji Obywatelskiej

www.ceo.org.pl

Cały świat w klasie. Materiały do wykorzystania na zajęciach w gimnazjum

Świat na wyciągnięcie ręki. Scenariusze zajęć na lekcje wychowawcze

Edukacja globalna w szkole

Wszystkie te publikacje, a także wiele innych można pobrać ze strony

<http://www.ceo.org.pl/pl/globalna/news/publikacje>

Polska Zielona Sieć

www.zielonasiec.pl

Scenariusze zajęć lekcyjnych „Co młody konsument wiedzieć powinien?”

Zmiany klimatu a prawa człowieka

Wszystkie te publikacje, a także wiele innych można pobrać ze strony

<http://zielonasiec.pl/publikacje/>

Inne organizacje zajmujące się edukacją globalną:

Instytut Globalnej Odpowiedzialności – www.igo.pl

Ośrodek Działań Ekologicznych „Źródła”

– www.zrodla.org

Ośrodek Rozwoju Edukacji – www.ore.edu.pl

Grupa Zagranica – www.zagranica.org.pl

LISTA SZKÓŁ UCZESTNICZĄCYCH W PROJEKCIE „INKUBATOR EDUKACJI GLOBALNEJ DLA SZKÓŁ PONADGIMNAZJALNYCH DOLNEGO ŚLĄSKA”

1. I Liceum Ogólnokształcące im. Juliusza Słowackiego

ul. J. Słowackiego 4, 56-400 Oleśnica
Inicjatywa pt. *Dni Sprawiedliwego Handlu*
pod kierunkiem pani Anetty Grzesik-Robak

2. Powiatowy Zespół Szkół nr 1 w Trzebnicy

ul. Wojska Polskiego 17, 55-100 Trzebnica
Inicjatywa pt. *Mogę to zmienić*
pod kierunkiem pani Joanny Plichty

3. Zespół Szkół nr 5 w Wałbrzychu

ul. Ogrodowa 2a, 58-306 Wałbrzych
Inicjatywa pt. *Podziel się kanapką*
pod kierunkiem pani Nataszy Grabińskiej

4. I Liceum Ogólnokształcące im. B. Chrobrego

ul. Wojska Polskiego 11, 57-300 Kłodzko
Inicjatywa pt. *Świat – globalna wioska. Bądź świadomy!*
pod kierunkiem pani Jadwigi Walo

5. Zespół Szkół Ponadgimnazjalnych nr 1 im. Tadeusza Kościuszki

ul. ks. F. Kutrowskiego 31, 55-200 Oława
Inicjatywa pt. *Czy kawa smakuje każdemu tak samo*
pod kierunkiem pani Kamili Rosińskiej

6. Zespół Szkół Ogólnokształcących w Bielawie

ul. Szkolna 5, 58-260 Bielawa
Inicjatywa pt. *Sprawiedliwy handel jako element walki o prawa człowieka*
pod kierunkiem pani Oliwii Mróz

7. Zespół Szkół im. Narodów Zjednoczonej Europy w Polkowicach

ul. Skalników 6, 59-101 Polkowice
Inicjatywa pt. *Tydzień filmowy w zespole szkół pod hasłem „Otwórz szeroko oczy”*
pod kierunkiem pani Bożeny Dudziak

8. Zespół Szkół im. ks. Jana Dzierżonia

ul. Mickiewicza 1, 58-250 Pieszyce
Inicjatywa pt. *Niedożywienie i nadwyżki żywności – kupuj i jedz rozsądnie*
pod kierunkiem pani Beaty Malaga

9. II Liceum Ogólnokształcące im. Ks. Jana Twardowskiego

ul. Wojska Polskiego 56, 56-400 Oleśnica
Inicjatywa pt. *Wybierz zrównoważony styl życia – minipodchody poświęcone prawie do wody oraz kryzysowi żywnościowemu*
pod kierunkiem pani Izabeli Kuśmierk

